

RICHTLIJNEN VOOR MILIEUEFFECTRAPPORT

Initiatief: Vleeskuikenbedrijf Hoenselaar
Locatie: Paradijs 40 in ELSENDORP
Opgesteld: 18 december 2007

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	2
2	ACHTERGRONDEN EN BESUITVORMING	3
2.1	Achtergrond	3
2.2	Beleidskader	3
2.3	Plan-m.e.r en besluit-m.e.r.	3
3	VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN.....	4
3.1	Inleiding.....	4
3.2	Voornemen	4
3.3	Referentiesituatie	4
3.4	Alternatieven	4
3.5	Meest milieuvriendelijke alternatief (MMA).....	5
4.1	Algemene opmerkingen.....	6
4.2	Ammoniak	6
4.3	Geurhinder	6
4.4	Luchtkwaliteit, fijn stof.....	7
5	OVERIGE ASPECTEN	8
5.1	Geluid.....	8
5.2	Water	8
5.3	Klimaat en Energie.....	8
5.4	Veiligheid.....	8
5.5	Veewetziekten.....	9
5.6	Natuur.....	9
5.7	Landschap en Cultuurhistorie	9
6	VORM EN PRESENTATIE	10
7	OVERIGE PUNTEN	11
7.1	Evaluatieprogramma.....	11

1 INLEIDING

Het doel van deze richtlijnen is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De heer M.L.M. Hoenselaar is voornemens om zijn vleeskuiken- en varkensbedrijf in Sint Anthonis in het kader van de regeling Verplaatsing Intensieve Veehouderijbedrijven (VIV) te beëindigen en een nieuw vleeskuikendrijf op te richten aan de Paradijs 40 in Elsendorp, gemeente Gemert-Bakel. In deze situatie zullen nieuwe stallen worden gerealiseerd voor 200.000 vleeskuikens.

Voor het in werking brengen van de voorgenomen activiteit is een vergunning van de Wet milieubeheer (Wm) nodig. Op grond van categorie C. 14 van het Besluit Milieueffectrapportage (m.e.r.) is deze activiteit m.e.r.-plichtig. Ten behoeve van de besluitvorming op de door de heer Hoenselaar in te dienen Wm-vergunningaanvraag dient daarom een m.e.r.-procedure te worden doorlopen. Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Gemert-Bakel is bevoegd gezag in het kader van de Wet milieubeheer.

De m.e.r.-procedure is van start gegaan met de openbare kennisgeving van de Startnotitie voor het milieueffectrapport (MER) in het "Gemerts Nieuwsblad" op 21 september 2007.

Bij brief van 19 september 2007 hebben wij de Commissie voor de milieueffectrapportage in de gelegenheid gesteld ons te adviseren over de te geven richtlijnen voor het MER.

Gedurende 6 weken is eenieder in de gelegenheid gesteld om te reageren op de ter inzage liggende Startnotitie. Er zijn twee inspraakreacties ontvangen. Deze zijn tijdig binnengekomen en daarom ontvankelijk. De reactie, zover als van toepassing op het MER is betrokken in de richtlijnen.

De Commissie voor de m.e.r. ('de Commissie') is op donderdag 1 november 2007 op locatiebezoek geweest. Op 6 december 2007 hebben wij het advies van de Commissie ontvangen.

Het advies van de Commissie heeft als basis gediend voor de nu voorliggende richtlijnen. Bij de richtlijnen hebben wij rekening gehouden met de inhoud van de Startnotitie. Dit in die zin dat deze richtlijnen in combinatie met de Startnotitie moet worden gelezen. Onderwerpen die al goed in de Startnotitie zijn behandeld, komen in de richtlijnen niet verder expliciet meer aan bod. Volstaan wordt met verwijzing naar de Startnotitie.

In de richtlijnen wordt aangegeven welke informatie het MER moet bevatten. Wij beschouwen de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende de basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als het MER niet op onderstaande punten ingaat:

- De invloed van het voornemen op de ammoniakbelasting is van groot belang voor kwetsbare natuur. Geef in het MER daarom de toekomstige ammoniakemissie en -depositie van het bedrijf en de gevolgen daarvan aan in relatie tot de kritische depositiewaarden op deze gebieden;
- Getoetst dient te worden aan de geurverordening van de gemeente Gemert-Bakel. Er mag geen overschrijding plaatsvinden van de te toetsen geurnormen, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.
- Beschrijf de stofemissie en het effect ervan op de stofconcentratie in de directe omgeving van het initiatief;
- Er dient een realistische MMA te zijn welke de maximaal haalbare bescherming of verbetering van het milieu omvat.

2 ACHTERGRONDEN EN BESUITVORMING

2.1 Achtergrond

De initiatiefnemer heeft momenteel aan de Vlagberg 33 in de gemeente Sint Anthonis een vleeskuiken- en varkensbedrijf. In het kader van de VIV-regeling wil men aan de Paradijs 40 in Elsendorp een nieuwe vleeskuikenhouderij starten.

De aanleiding en motivatie voor het voornemen staan gefragmenteerd en summier beschreven in de hoofdstukken 1 en 2 van de Startnotitie. Dit dient uitgebreider te worden beschreven in het MER.

2.2 Beleidskader

De Startnotitie geeft al enige informatie over het wettelijk kader en het beleidskader. In het MER moeten de randvoorwaarden die deze kaders stellen aan het voornemen nader worden uitgewerkt. Hierbij dient in het bijzonder rekening te worden gehouden met:

- De Grondwaterwet, indien grondwater onttrokken wordt;
- De watertoets van het Waterschap Aa en Maas;
- De 'IPPC-omgevingstoets'¹. Ga ook in op de BREF² voor intensieve veehouderijen en de overige documenten uit de Regeling aanwijzing BBT-documenten;
- De luchtkwaliteitseisen zoals opgenomen in de Wet milieubeheer³;
- De Geurverordening van de gemeente Gemert-Bakel;
- De Geluidsnota van de gemeente Gemert-Bakel;
- Het gemeentelijke beeldkwaliteitsplan.

Het MER wordt opgesteld ten behoeve van besluitvorming over de aan te vragen Wm-vergunning. In het MER moet dit beleidskader worden uitgewerkt voor de randvoorwaarden die wetgeving en beleid stellen aan het voornemen.

Hierbij dient in het bijzonder, ook gelet op het feit dat niet duidelijk is op welk moment de vergunningaanvraag zal worden ingediend, uitdrukkelijk rekening wordt gehouden met:

- De Wet ammoniak en veehouderij (Wav) en de voorziene veranderingen in de bij de Wav behorende regeling (zoals de algemene maatregel van bestuur met betrekking tot ammoniakemissie huisvesting veehouderij ('Besluit huisvesting')).

Ten einde tot daadwerkelijke oprichting en exploitatie over te gaan, is mogelijk een ontheffing noodzakelijk op grond van de Flora- en Faunawet (zie paragraaf 5.6 van deze richtlijnen). In het MER dient te worden beschreven of dit het geval is.

2.3 Plan-m.e.r en besluit-m.e.r.

Het huidige bestemmingsplan staat de realisatie van het bedrijf niet toe aangezien het bouwblok dient te worden vergroot en verplaatst. Voor de realisatie dient een verzoek tot wijziging van het bestemmingsplan ingediend te worden. Het is mogelijk dat de planwijziging welke moet worden uitgevoerd, plan-m.e.r. plichtig is op grond van het nieuwe Besluit m.e.r. zoals dat geldt sinds 28 september 2006. Wij verzoeken u met ons te overleggen over de wijze waarop besluit-mer en plan-mer worden uitgevoerd. Dit overleg dient plaats te vinden voordat de definitieve MER ingediend gaat worden. Zo mogelijk kunnen het besluit-mer en de plan-mer met elkaar gecombineerd worden, aangezien de inhoudelijke vereisten vrijwel gelijk zijn.

¹ Dit volgt uit de van toepassing zijnde IPPC-richtlijn. IPPC is de afkorting van Integrated Prevention Pollution and Control. Het van toepassing zijn van deze richtlijn betekend date missies naar bodem, water en lucht moeten worden voorkomen en, wanneer dit niet mogelijk is, zoveel mogelijk worden beperkt.

² Deze BREF (Best available technology reference document) is gebaseerd op de IPPC-richtlijn.

³ Per 15 november 2007 is het Besluit luchtkwaliteit 2005 vervangen door de luchtkwaliteitseisen opgenomen in de Wet milieubeheer.

3 VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Inleiding

In de Startnotitie wordt in hoofdstuk 2 een beschrijving gegeven van het voornemen. Het voorkeursalternatief en de andere alternatieven moeten in het MER overzichtelijk worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu.

Een situatieschets van het plangebied en een breder studiegebied, waarin bebouwing en ecologische gevoelige gebieden opgenomen zijn, moet onderdeel vormen van de beschrijving.

3.2 Voornemen

In het MER dient een eenduidige beschrijving van de activiteit opgenomen te worden, met daarbij aandacht voor:

- Het aantal te realiseren dierplaatsen in relatie tot het aantal te houden dieren;
- De uitvoering van de inrichting, inclusief beschikbare oppervlaktes;
- De plaatsing, hoogte en uitreedrichting van de emissiepunten en, ingeval van de toepassing van luchtwassers, ook de dimensionering van het luchtwassersysteem met inbegrip van de uitreesdsnelheid, -richting en -hoogte van de stallucht, in relatie tot de voorgenomen omvang van het bedrijf. Geef de milieuvoor- en nadelen van het toe te passen systeem;
- Een duidelijke tekening van de stallen, inrichting en installaties, voorzien van relevante maatvoeringen, details en legenda. In de plattegronden van de stallen moeten de geïmplementeerde codes uit de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) worden aangegeven.

Ter ondersteuning van helderheid van de procedure dient in het MER een overzicht opgenomen te worden van de beoogde fasering en planning.

3.3 Referentiesituatie

De milieueffecten van het voornemen moeten vergeleken worden met de huidige milieubelasting op de projectlocatie. De referentiesituatie is het huidige gebruik op de locatie, zijnde bouwland zonder emissie van geur, stof of ammoniak.

Doordat er geen agrarische activiteiten plaatsvinden op de locatie, zal vrijwel iedere ingreep gelden als een verslechtering van de plaatselijke milieusituatie. Daarom is het van groot belang om in de beschrijving van de voorgenomen activiteit expliciet te maken wat de initiatiefnemer aan maatregelen treft om de milieueffecten te minimaliseren. Geadviseerd wordt om in het MER te beschrijven welke milieubelasting wordt opgeheven met de sluiting van het bedrijf in Sint Anthonis, ondanks dat deze vermindering van de milieubelasting geen invloed heeft op de referentiesituatie.

3.4 Alternatieven

De Startnotitie beschrijft het voornemen. Een toegevoegde waarde van een MER is gelegen in het geven van inzicht in de milieuconsequenties van het voorkeursalternatief ten opzichte van een Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA), eventuele andere alternatieven en een referentiesituatie.

Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de essentiële punten waarop, dan wel de mate waarin, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. Uit deze vergelijking kunnen eventueel nog extra te nemen maatregelen worden afgeleid. Per alternatief dient aangegeven te worden welke overwegingen aan de keuze ten grondslag liggen, zoals milieuoverwegingen, overwegingen betreffende bedrijfsvoering en technische realiseerbaarheid.

Alle alternatieven dienen te voldoen aan de eisen van de IPPC-richtlijn. De belangrijkste eis uit deze richtlijn en de Wet milieubeheer is dat de best beschikbare technieken (BBT)⁴ worden toegepast. Hierbij dienen alle BBT-maatregelen uit de van toepassing zijnde BBT-documenten conform de Regeling aanwijzing BBT-documenten te worden beschouwd.

Hoewel geen verplicht onderdeel van de MER adviseren wij om inzicht te geven in de investerings- en exploitatiekosten van de verschillende alternatieven.

⁴ Op basis van de Engelse term wordt ook wel gesproken van het BAT-vereiste ('best available techniques'). Dit begrip is opgenomen in Wm artikel 8.11 lid 3. Bij de bepaling van BBT voor inrichtingen, bij het verlenen van vergunningen, dient het bevoegd gezag gebruik te maken van het afwegingskader uit het Inrichtingen en vergunningenbesluit (Ivb), artikel 5a.1 (Stb. 2005, 527).

Geadviseerd wordt om in een visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed terug te vinden is. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt.

Geadviseerd wordt meerdere alternatieven uit te werken. Een beperkt aantal alternatieven beperkt ook de uiteindelijke uitvoerbaarheid van het MER. Alleen maatregelen die in het MER zijn beschreven mogen worden uitgevoerd.

3.5 Meest milieuvriendelijke alternatief (MMA)

Werk in het MER het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) uit. Het MMA moet uitgaan van de technisch gezien maximaal haalbare mogelijkheden en technieken ter bescherming en/of verbetering van het milieu. Dit kan verder gaan dan de inzichten in de huidige beoordelingskaders. Ook moet het MMA realistisch zijn en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen. Bij de ontwikkeling van het MMA dient primair aandacht te worden besteed aan maximale reductie van de uitstoot van ammoniak, van geur en van stof, door de volgende maatregelen af te wegen:

- Toepassing van een luchtwasser⁵ waarin een combinatie van ammoniak, geur en fijn stof met een hoog rendement kunnen worden verwijderd;
- Zodanige plaatsing van emissiepunten, zowel in het verticale als in het horizontale vlak, dat de geurhinder zo laag mogelijk is;
- Directe afvoer van mest;
- Toepassing van CO₂-zuinig bouwen.

Omschrijf het MMA duidelijk in het MER en onderbouw de keuzes die geleid hebben tot het MMA.

Bij de toepassing van de luchtwasser dient in ieder geval de chemische luchtwasser van de fabrikant Boverna te worden uitgewerkt. Zij hebben de chemische luchtwasser voor pluimvee doorontwikkeld en hierop is tot nu toe positief gereageerd door andere pluimveehouders.

Beschrijf bij de toepassing van de luchtwasser ook de wijze van afzuiging van de stallucht. Geef hierbij aan of een centraal afzuigkanaal wel of niet noodzakelijk is voor de goede werking van de luchtwasser.

---

⁵ De inspraakreactie van de omwonende gaat in de chemische wasser als zijnde MMA.

4 MILIEUASPECTEN

4.1 Algemene opmerkingen

Bij de beschrijving van milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht genomen te worden:

- Bepaal de ernst van de gevolgen voor het milieu in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigerende en compenserende maatregelen⁶;
- Per milieugevolg moet worden beschreven of deze onomkeerbaar is;
- Expliciet moet aandacht worden besteed aan cumulatie van effecten op voornamelijk kwetsbare natuur⁷;
- Gevolgen kunnen zowel negatief als positief van aard zijn.

Geef van de verschillende alternatieven kwantitatief het effect aan op ammoniak, geur en fijn stof. Ook de effecten van de verkeersbewegingen dienen kwantitatief in beeld te worden gebracht. Voor de overige punten kan volstaan worden met een kwalitatieve beschrijving van de effecten.

4.2 Ammoniak

In het MER moet aangegeven worden waar de voor verzuring gevoelige gebieden liggen⁸, wat de afstand tot het bedrijf is, of hier sprake is van nadelige gevolgen voor het voornemen. Geef deze gebieden op duidelijk kaartmateriaal aan. Geef in het MER aan of de alternatieven effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van de natuurdoeltypen van de beschermde natuurgebieden, en zo ja welke. Beschrijf daartoe in MER:

- De te verwachten achtergronddepositie van de omliggende natuurgebieden volgens de autonome ontwikkeling. Gebruik voor de bepaling van de achtergronddepositie de gegevens van het RIVM en, indien beschikbaar, de gegevens van de provincie Noord-Brabant en de provincie Limburg;
- De autonome ontwikkeling van de ammoniakemissie en toekomstige ammoniakemissie van het bedrijf bij de verschillende alternatieven;
- De instandhoudingsdoelstellingen en kritische depositiewaarden voor de beoogde natuurdoeltypen in de natuurgebieden;
- De door het bedrijf veroorzaakte ammoniakdepositie op de natuur- en kwetsbare gebieden bij uitvoering van de alternatieven. Geef specifiek voor de kwetsbare en zeer kwetsbare gebieden uit de WAV aan welke depositie te verwachten is. Maak hierbij gebruik van het verspreidingsmodel AAgro-stacks.

4.3 Geurhinder

Beschrijf in het MER:

- De geurbelasting van de gevoelige objecten in odour units. Doe dit volgens de in de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) aangegeven rekenmethode. Getoetst dient te worden op basis van de gemeentelijke geurverordening. Geef tevens op een kaart aan waar de geurgevoelige objecten gelegen zijn;
- De momenten van maximale geurhinder die per etmaal kunnen optreden. Maak daarbij een inschatting van de maximale geurniveaus die zich kunnen voordoen.

Volgens de Wet geurhinder en veehouderij is een omgevingstoets niet nodig voor de individuele geurbeoordeling van een milieuvergunningaanvraag. Het is op dit moment niet duidelijk of de Wet geurhinder en veehouderij hiermee voldoet aan de omgevingstoets zoals deze in het kader van de IPPC-richtlijn dient te worden uitgevoerd. Gezien de omvang van het initiatief, de aanwezigheid van andere (nieuwe) veehouderij-initiatieven in de nabije omgeving, de omliggende woningen en de zienswijzen⁹, is het wenselijk een omgevingstoets uit te voeren. In het kader van het opstellen van de geurverordening, heeft de gemeente Gemert-Bakel een berekening van de achtergrondbelasting in het gebied uitgevoerd (omgevingstoets). Hierbij is rekening gehouden met reeds aanwezige, andere veehouderijbedrijven in de omgeving van het initiatief, aanvragen welke na 1 januari 2007 zijn binnengekomen en voor de nog niet opgevlude locaties is tot een maximale omvang meegenomen in de berekening. Er mag voor het beschrijven van de omgevingstoets gebruik worden gemaakt van deze gegevens.

Gemeentelijk beleid is gericht op sterke beperking van geur. Aannemelijk moet worden gemaakt dat het project realiseerbaar is binnen de voorwaarden van het gemeentelijke beleid. Presenteer daarom bij (dreigende) overschrijding van de grenswaarden de maatregelen die genomen zullen worden om de geuremissies te reduceren.

⁶ Bij mitigeren kan gedacht worden aan het verminderen van landschappelijke effecten door het landschappelijk inpassen van een bedrijf, of het verminderen van geluidsemisatie door in pandig laden en lossen. Een voorbeeld van compensatie is het aanvullen van verloren natuur met nieuw aan te leggen natuur.

⁷ Het gaat hierbij vooral om de achtergronddepositie van ammoniak.

⁸ Hieronder verstaan we zowel de zeer kwetsbare gebieden uit de Wav, als de overige kwetsbare gebieden. Dit is nodig omdat vereisten hieromtrent uit de IPPC-richtlijn niet geheel in de Wav zijn geïmplementeerd.

⁹ Zie zienswijze 2 vanuit de omwonende.

Presenteer en motiveer de te verwachten extra geurreductie welke behaald gaat worden door de toepassing van olieverneming. Zet dit ook af tegen de geurreductie van de chemische luchtwasser.

4.4 Luchtkwaliteit, fijn stof

Beschrijf in het MER op kwantitatieve wijze:

- De achtergrondconcentratie in de directe omgeving van het bedrijf¹⁰;
- De grootte en verandering van de stofemissies door het initiatief, inclusief verkeersbewegingen;
- De bijdrage van de stofemissies aan de fijn stof (PM₁₀) concentraties in de lucht in de omgeving van het bedrijf, inclusief benodigde mitigerende maatregelen, beginnende op de grens van de inrichting;
- De toetsing van de fijn stofconcentraties (PM₁₀) aan de Wet milieubeheer (luchtkwaliteitseisen)¹¹.

Indien hieruit met zekerheid blijkt dat er geen overschrijding van de normen uit de Wet milieubeheer op zullen treden, is hiermee voldoende informatie voor de MER geleverd. Indien er twijfel mogelijk is over de vraag of de normen worden overschreden, is een modelberekening nodig voor de toetsing aan de Wet milieubeheer. Deze berekeningen moeten worden uitgevoerd conform de Ministeriele regeling Beoordeling Luchtkwaliteit 2007.

Beschrijf voor de modellering voor zowel het voornemen als de alternatieven:

- De ligging en grootte (in ha) van eventuele overschrijdingsgebieden;
- De hoogste concentraties binnen de overschrijdingsgebieden;
- De hoeveelheid woningen en andere bestemmingen gelegen binnen de verschillende overschrijdingsgebieden¹²;
- De mate van overschrijding van grenswaarden ter hoogte van woningen en andere bestemmingen.

Aannemelijk moet worden gemaakt dat het project realiseerbaar is binnen de eisen van de Wet milieubeheer.

¹⁰ Geadviseerd wordt om hierbij gebruik te maken van de berekende achtergrond concentratiekaarten van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP).

¹¹ Vanwege de heersende problematiek t.a.v. fijn stof en het feit dat intensieve veehouderijen een belangrijke bron van fijn stof zijn, wordt fijn stof (PM₁₀) met name genoemd. Dat laat onverlet dat ook voor de andere stoffen uit de Wet milieubeheer moet worden aangetoond dat voldaan wordt aan de geldende normen.

¹² Deze informatie is niet relevant voor de toetsing aan de grenswaarden en plandrempels uit de Wet milieubeheer. Deze gelden immers voor de buitenlucht in zijn algemeenheid (m.u.v. arbeidsplaatsen, waarop de Arbeidsomstandighedenwet van toepassing is). Voor het verkrijgen van inzicht in de mogelijke gezondheidseffecten acht de Commissie het echter van belang ook inzicht te geven in de mate van blootstelling van de bevolking. Gevoelige bestemmingen zijn woningen, scholen, ziekenhuizen, speeltuinen en sportvelden.

5 OVERIGE ASPECTEN

5.1 Geluid

Verkeer

Beschrijf in het MER welke transporten worden verwacht. Maak daarin onderscheid in de reguliere bedrijfsvoering, maar benoem ook de transportbewegingen tijdens piekmomenten door bijvoorbeeld seizoensdrukke.

Ga in op de geluidseffecten van het voornemen door de extra verkeersbewegingen die de voorgenomen activiteit met zich meebrengt. Kijk hierbij in het bijzonder naar de effecten van deze verkeersbewegingen (bijvoorbeeld remmend en optrekkend vrachtverkeer).

Inrichting

Breng in het MER de geluidseffecten van het voornemen in beeld en geef aan in welke mate dit gevolgen voor de omgeving heeft. Hierbij dient extra aandacht te worden besteed aan de beschrijving van de representatieve bedrijfssituatie voor een bedrijf met 200.000 vleeskuikens. Ga daarbij minimaal in op:

- De geluidsemissies voor de dag-, avond- en nachtperiode, voor:
  - o Een representatieve bedrijfssituatie en de geluidproductie van de voerinstallaties;
  - o Incidentele bedrijfssituaties. Geef aan hoe vaak deze zich voor kunnen doen en in welke periode (dag, avond of nacht) deze plaatsvinden;
- In welke mate de geluidsemissies hinder kunnen veroorzaken, vooral waar de emissies boven de richtwaarden (kunnen) uitkomen;
- De geluidsemissie uit overige installaties.

5.2 Water

Breng de effecten van het voornemen op het watersysteem in beeld¹³. Besteed daarbij aandacht aan:

- De waterbalans van de bedrijfsmatige processen (bedrijfswatersysteem);
- De waterhuishouding van het hele plangebied (hemelwatersysteem);
- De maatregelen om te waarborgen dat de waterstromen die in het milieu / water terecht komen schoon blijven;
- De locaties en het ruimtebeslag van de infiltratievoorzieningen en de buffers¹⁴, en;
- De bronnering tijdens de bouw van de stallen. Breng de mogelijke consequenties met betrekking tot de waterhuishouding in beeld.

Geef in dit verband ook aan hoe en hoeveel water via een eigen bron wordt gewonnen en wat dit betekent voor de wateronttrekking. Geef aan hoe reinigings-, spoel- en regenwater worden opgeslagen en afgevoerd.

5.3 Klimaat en Energie

Geef de uitstoot van broeikasgassen van CO₂ als gevolg van gebruik van gas, elektriciteit en indien van toepassing gasolie voor de verschillende alternatieven op hoofdlijnen weer.

Beschrijf in het MER de energiehuishouding voor het voorkeursalternatief en het MMA in hoofdlijnen weer, bijvoorbeeld in de vorm van stroom- en gasverbruik per dier. Beschrijf de ambitie op het gebied van energiebesparing en beschrijf indien aan de orde de te nemen energiebesparende maatregelen. Geef daarbij aan welke energiebesparing wordt verwacht.

5.4 Veiligheid

Indien gekozen wordt voor de toepassing van chemische luchtwassers, moet in het MER het volgende worden beschreven. Ga in op de veiligheidsaspecten van de opslag en verwerking van zuur, waarbij de speciale opslagvoorzieningen van het zuur en de opslag en verwerking van het spuiwater (de wijze van verwerking / afvoer en de hoeveelheid water) ten behoeve van de gecombineerde luchtwassers worden besproken.

Geef zo goed mogelijk de kans weer op, en de aard van, calamiteiten en storingen die tot milieu- of dierenwelzijnsproblemen kunnen leiden. Beschrijf ook de te nemen maatregelen om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken.

¹³ Besteed daarbij ook aandacht aan de aspecten genoemd in zienswijze 1 vanuit het Waterschap.

¹⁴ Deze dienen om vertraagde lozing van hemelwater dat niet kan worden geïnfiltreerd in de bodem te bewerkstelligen.

5.5 Veewetziekten

Geef aan welke situatie er ontstaat wanneer, bijvoorbeeld ten gevolge van Veewetziekten, een vervoers- of exportverbod wordt ingesteld en welke maatregelen worden genomen om binnen het bedrijf dieropvang te realiseren. Geef hierbij aan welke milieueffecten dergelijke maatregelen met zich meebrengen.

5.6 Natuur

In paragraaf 4.1 en 4.2 wordt al naar informatie gevraagd met betrekking tot natuur. In het bijzonder de informatie in paragraaf 4.2 dient ook gebruikt te worden bij de afweging die in deze subparagraaf wordt gevraagd.

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op de beschermde natuurgebieden en de EHS. Het bedrijf kan invloed hebben op een kwetsbaar gebied ook al is het hierin niet gelegen of is het er niet direct naast gelegen (externe werking). Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan, evenals de voor het gebied geldende instandhoudingsdoelstellingen dan wel ontwikkelingsdoelstellingen.

Soortenbescherming

Geef in het MER beknopt aan of en zo ja welke beschermde planten- of diersoorten in of nabij het plangebied voorkomen en welke gevolgen deze door het initiatief zullen ondervinden.

Geef aan of voor het voornemen een ontheffing van de minister van LNV vereist is op grond van artikel 75 van de Ffw. Om te bepalen of een ontheffing in het kader van de Flora- en Faunawet nodig is, dient een inventarisatie van de ruimtelijke spreiding van alle in het studiegebied voorkomende relevante soorten te worden gemaakt. Indien een ontheffing noodzakelijk is, motiveer dan in het MER op grond waarvan verondersteld wordt dat een ontheffing zal worden verleend.

5.7 Landschap en Cultuurhistorie

In een agrarische omgeving kunnen archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen, bijvoorbeeld oude boerderijen, karakteristieke houtwallen etc. Neem in het MER een beschrijving op van de archeologische verwachtingswaarden, cultuurhistorische waarden en landschapselementen, als basis voor de effectbeschrijving van alternatieven en varianten. Indien er mogelijk archeologische waarden aanwezig zijn, dient dit door middel van inventariserend veldonderzoek verder in beeld te worden gebracht. Beschrijf indien aanwezig hoe effecten op archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen of beperkt zullen worden.

Geef in het MER aan hoe de nieuwe inrichting optimaal landschappelijk wordt ingepast. Geadviseerd wordt in het MER een visualisatie van het toekomstige bedrijf op te nemen.

6 VORM EN PRESENTATIE

Geadviseerd wordt om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Voor de presentatie wordt verder aanbevolen:

- Een zelfstandig leesbare samenvatting toe te voegen die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor bestuurlijke besluitvorming;
- Het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- Een verklarende woordenlijst, een lijst met gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- Voldoende onderbouwend en recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke schaal en legenda toe te voegen. Op de kaarten moet de ligging en de afstand tot kwetsbare natuurgebieden en objecten voor het verblijf van mensen (gevoelig voor geur, geluid etc.) goed worden aangegeven. Geef ook helder de afstanden van de gebieden en objecten tot het bedrijf aan;
- Een heldere vergelijking van de gepresenteerde alternatieven toe te voegen volgens dezelfde methodiek en detailniveau.

7 OVERIGE PUNTEN

7.1 Evaluatieprogramma

Het bevoegd gezag moet bij het besluit over de milieuvergunning aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER al een aanzet tot een programma voor dit onderzoek gegeven wordt, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Voor de onderdelen “leemten in milieu-informatie” en “samenvatting van het MER” hebben wij geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.